

Hyvinvointisuunnitelma 2024-2025

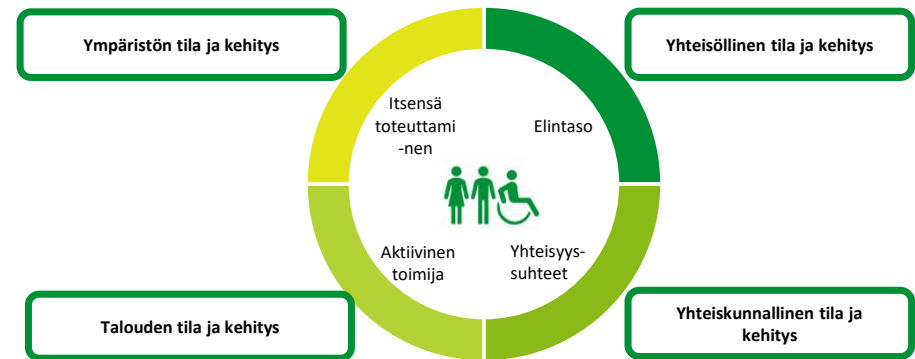

Kunnanvaltuusto 26.2.2024 § 6

Hyvinvoinnin ulottuvuudet

- Hyvinvoinnin ulottuvuudet perustuvat Erik Allardtin (1976) hyvinvoinnin teoriaan, joka kuvaa hyvinvointia hyvin kokonaisvaltaisesti huomioiden sekä objektiiviset että subjektiiviset näkökulmat.
- Erik Allardt jakoi hyvinvoinnin kolmeen eri osa-alueeseen: elintason, yhteisyssuhteisiin ja itsensä toteuttaminen. Frank Martela (2022) on lisännyt omassa artikkelissaan alkuperäiseen teoriaan vielä neljännen ulottuvuuden: ihmisen aktiivisena toimijana.
- **Elintaso** kuvaa elinoloihin ja elintasaan liittyviä tarpeita, joita ilman yksilö tämän teorian mukaan voi pahoin. Toisaalta elinolojen tietyn rajan ylittyminen ei enää tuota lisää hyvinvointia. Elinoloihin liittyvien tarpeiden tyydyttyminen viittaa yksilön omistamiin tai hallitsemiin resursseihin, kuten ravintoon, koulutukseen, asuntoon ja vaatetuksen tarpeisiin.
- **Yhteisyssuhteet** teema sisältää tarpeita, joita ihminen tarvitsee pystyäksään toimimaan suhteessa muihin ihmisiin. Rakkaus, läheisyys ja luottamus muodostuvat suhteessa muihin ihmisiin ja tarve yhteisyssuhteisiin tulee tyydytetyksi vastavuoroisissa, rakkautta ja huolenpitoa ilmaisevissa vuorovaikutussuhteissa.
- **Itsensä toteuttaminen** kuvaa yksilön tarpeita toteuttaa itseään suhteessa muuhun yhteiskuntaan. Yksilön tarpeet eivät pääse toteutumaan, mikäli yksilön toimintaa määritellään vain ulkoapäin tulevien tarpeiden ja vaatimusten mukaisesti.
- **Aktiivinen toimija** ulottuvuus korostaa yksilön autonomiaa ja kykenevyyttä, yksilöä aktiivisena toimijana. Yksilöllä on tarve vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin asioihin, tehdä itse omaa elämää koskevia päätöksiä ja pyrkiä toiminnallaan vaikuttamaan itselle merkityksellisiin asioihin. Ulottuvuus kuvaa ihmistä ajattelevana ja tuntevana olentona eli sitä mitä yksilö pitää hyvänä ja onnellisena elämänä.

Lähde: Allardt 1998, Martela. 2022.

Hyvinvoinnin yksilöön keskittyvien hyvinvoinnin ulottuvuuksien lisäksi on huomioitava myös hyvinvoinnin kestävyys tilaa tarkastelemalla 1) ympäristön tilaa ja kehitystä, 2) yhteisöllisen tilaa ja kehitystä, 3) talouden tilaa ja kehitystä sekä 4) yhteiskunnallista tilaa ja kehitystä.

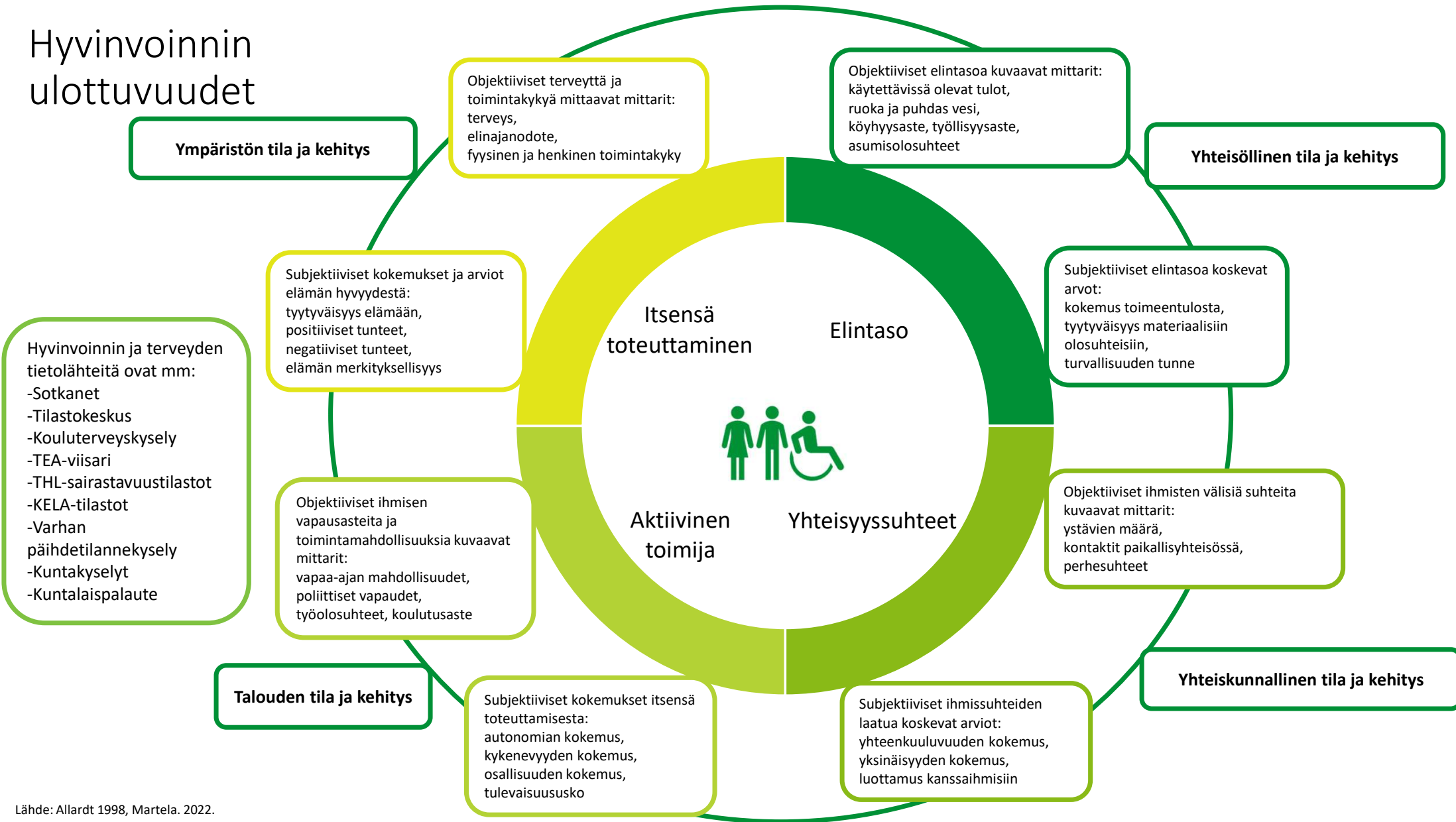
Ympäristön tila ja kehitys tarkoittaa luonnon ja ympäristön tilan seurantaan, kuten käytettävissä olevien luonnonvarojen käytettävyyttä sekä ilmakehän tilanteen kehittymisen seurantaan.

Yhteisöllinen tila ja kehitys tarkoittaa ihmisyhteisön tilan kehittymisen seurantaan. Tähän sisältyy esimerkiksi eri väestöryhmien väliset suhteet, kuten suvaitsevaisuus ja väestösuhteet.

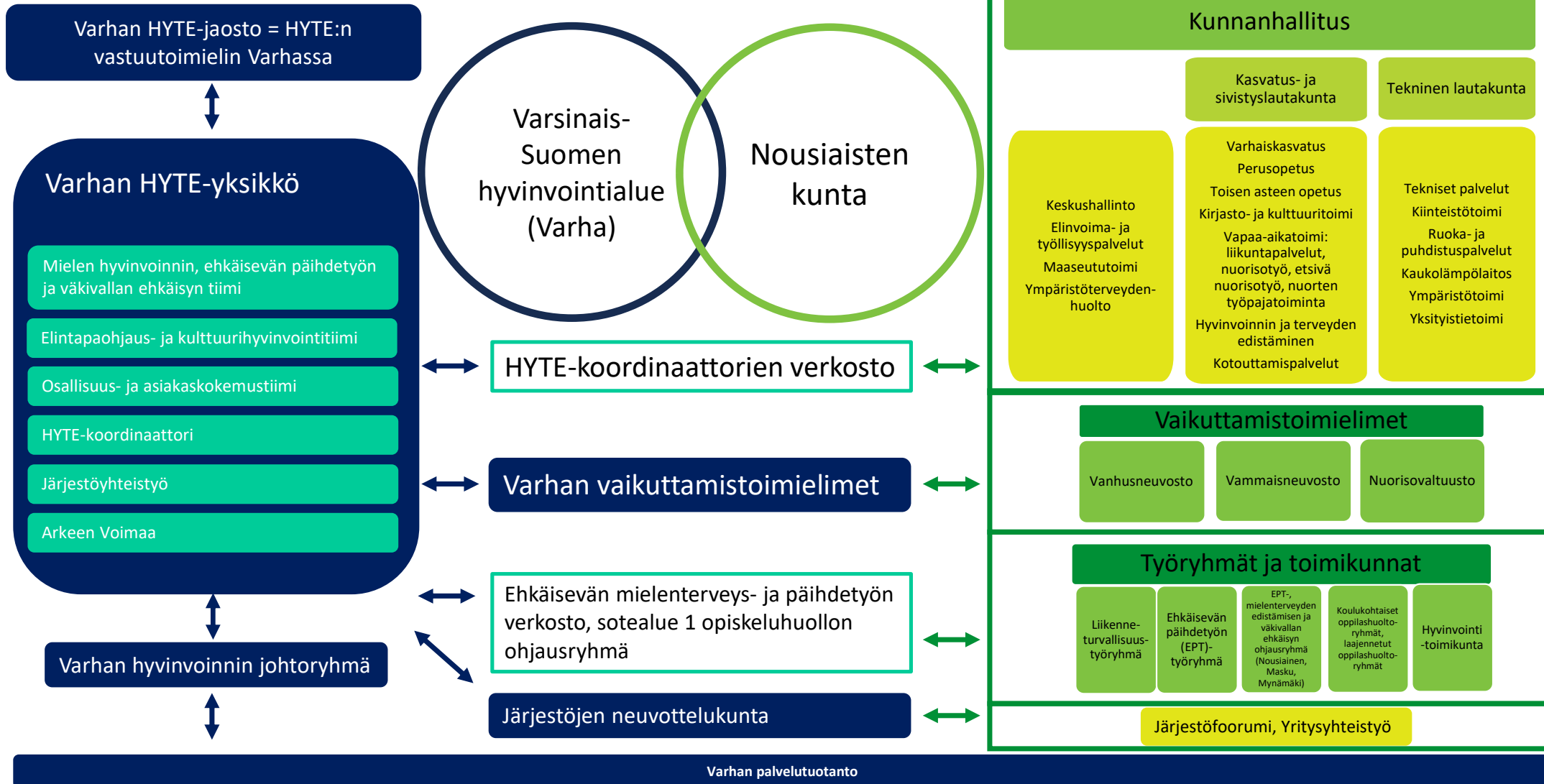
Talouden tila ja kehitys tarkoittaa talousjärjestelmän kehittymisen seurantaan. Kehitystä on mahdollista seurata esimerkiksi valtion ja kotitalouksien taloustilanteella sekä työllisyys- ja palkkatasoilla.

Yhteiskunnallinen tila ja kehitys tarkoittaa yhteiskunnallisten instituutioiden kehityksen seurantaan, kuten demokratian ja koulutusjärjestelmän toimivuutta sekä oikeusjärjestelmän puolueettomuuden tarkastelua.

Hyvinvoinnin ulottuvuudet

HYTE-rakenne Nousiaisissa

Lähde: Mukailleen Varsinais-Suomen hyvinvointialueen Hyte-yhdyspintarakenteet. <https://www.varha.fi/fi/tietoa-varhasta/hyvinvoinnin-terveyden-ja-turvallisuuden-edistaminen/hyte-johtaminen/hyte-rakenne>. Viitattu 18.12.2023.

Tammi- helmikuu 2024
vuosiraportti ja
hyvinvointisuunnitelma vuosille
2024-2025 hyväksyttäväksi
valtuustolle

Tammi- helmikuu 2025
vuosiraportti valtuustolle

Tammi- helmikuu 2028
3. vuoden vuosiraportti
valtuustolle

Tammi- helmikuu 2027
2. vuoden vuosiraportti
valtuustolle

Tammi- helmikuu 2026
1.vuoden vuosiraportti
valtuustolle

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman prosessi

Kevät 2025
laajan hyvintointikertomuksen
laadinta

Kevät 2025
valtuustokausittaisen
hyvinvointisuunnitelman
laadinta uudelle
valtuustokaudelle 2025-2029

Kunnanvaltuusto

Lausuntokierros:
Nuorisovaltuusto
Vammaisneuvosto
Vanhusneuvosto

Kunnanhallitus

Kuntalaisten ja
yhdistysten
osallistaminen

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

Mielen hyvinvointi ja osallisuus

Tavoite 1. Tuemme mielen hyvinvointia ja lisäämme osallisuutta

- Asukkaiden osallisuuden kokeminen lisääntyy ja osallisuus huomioidaan kaikessa palvelujen ja toiminnan suunnittelussa sekä toteutuksessa
- Muodostetaan rakenteet ja toimenpidesuunnitelma väkivallan ehkäisyyn, ehkäisevään päihdetyöhön ja mielenhyvinvoinnin edistämiseen Varhan ja kuntien yhteistyönä.

Fyysinen kunto ja elintavat

Tavoite 2. Edistämme fyysistä kuntoa ja edistämme terveellisten elintapojen käyttöönottoa

- Edistämme työikäisten työ- ja toimintakykyä ehkäisemällä ylipainoa ja terveyshaittojen syntymistä sekä kasvamista.

Arjen ja läheisten turvallisuus

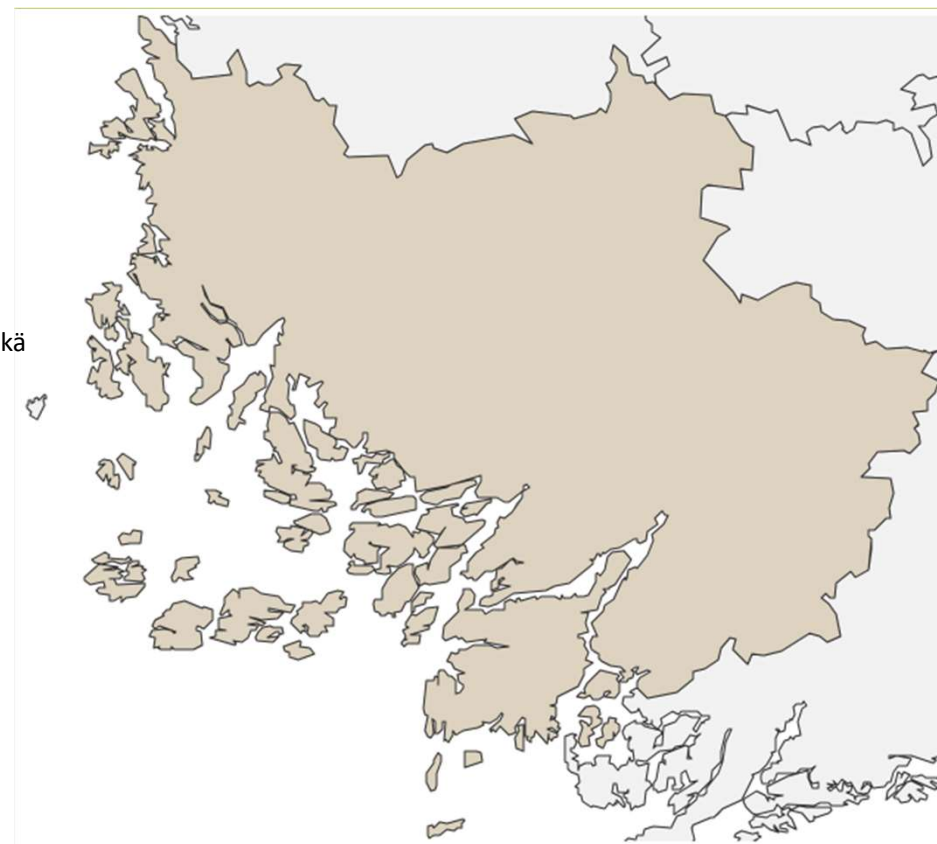
Tavoite 3. Vahvistaa arjen ja läheisten turvallisuutta

- Edistetään saavutettavuutta ja esteettömyyttä
- Yksinäisyyden kokeminen vähentyy turvallisten verkostojen kautta

Vahvistamme yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi

Tavoite 4. Vahvistamme yhteistyötä

- Vahvistamme eri toimijoiden yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi
- Edistämme ikääntyneen väestön hyvinvointia ja toimintakykyä yhdessä.
- Edistämme lasten ja nuorten hyvää arkea yhdessä.

Nousiaisten kunnan hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja tavoitteet

Mielen hyvinvointia tukeva elinympäristö

1. Kartoitamme kunnan mielenterveyden edistämisen rakenteita ja vastaamme kehittämistarpeisiin

Hyvä fyysinen kunto ja terveelliset elintavat osana kuntalaisten arkea

2. Mahdollistamme fyysistä kuntoa ja terveellisiä elintapoja tukevien valintojen tekemistä

Turvallinen kunta kaikenikäisille

3. Kehitämme arkiympäristön turvallisuutta

Yhteistyökykyinen kunta

4. Muokkaamme organisatorista toimintaamme vastaamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaympäristön vaatimiin vaatimuksiin

Lapset, nuoret ja lapsiperheet

Painopiste	Tavoite	Toimenpiteet ja tehtävät	Arviointi ja seuranta	Vastuutahot
Mielen hyvinvointia tukeva elinympäristö	Vanhemmuuden tukeminen	1. Sähköisen perhepolku-palvelun hyödyntäminen 2. Lukemisen ja medialukutaidon edistäminen 3. Vanhemmuuden viikon aktiivinen toiminta 4. Matalan kynnyksen yhteistyö nuorisotyön ja kotien välillä	1. Perhepolun viestinsä perheille, paikkakuntakohtaiset käyttäjämäärät 2. Toteutuneet tapahtumat, varhaiskasvatus- ja koulu yhteistyö, kulttuurikasvatusohjelman toteutuminen 3. Yhteistyö Turun seutukuntien kanssa tapahtumatuotannon, retkien yms. suhteen 4. Yhteydenpito nuorisotyön ja kodin välillä	Varhaiskasvatus, kirjasto- ja kulttuuripalvelut, nuorisotoimi, vapaa-aikatoimi
	Perhetyön palvelujen kehittäminen	1. Sähköisen perhekeskus-palvelun hyödyntäminen -Yhteistyön rakentaminen perhekeskuksen ja Varhan kanssa -Lasten ja nuorten kanssa toimivat henkilöt suorittavat perhekeskus ajokortti -koulutuksen	1. Yhteistyön toteutuminen ja palvelun toimivuus 2. Perhekeskus-ajokortti koulutuksen suorittaneiden määrä suhteessa lasten ja nuorten kanssa työskentelevään henkilöstömäärään	Varhaiskasvatus, perusopetus, toisen asteen opetus, kunnan vapaa-aika ja nuorisopalvelut
	Mielenterveyden edistämisen toiminnan kehittäminen	Mielenterveyden edistämisen pilottikuntana toimiminen: 1. Työryhmän perustaminen 2. Toiminnan käynnistäminen	1. Työryhmä perustettu 2. Toiminta käynnistetty, tavoitteet asetettu, toteutuneet tapaamiset ja toimet hankkeen aikana Indikaattoritiedot: ahdistuneisuuden kokemukset vähenevät	Mielenterveyden edistämisen työryhmä, Johtoryhmä
	Yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistäminen	1. Tapahtumasuunnittelu ja tapahtumiin jalkautuminen 2. Avoin ja kohtaava nuorisotyö 3. Nuorisovaltuuston toiminnan tukeminen 4. Sähköinen informointi/ uutiskirjeen laatiminen 5. Toimivien, turvallisten koulutilojen suunnittelu ja ylläpito 6. Yhdistysten toimintamahdollisuuksien edistäminen (esim. tapahtumahuone)	1. Aktiivinen tapahtumatuotanto ja niihin osallistuminen 2. Nuorisotyön tilastot NuoDo ja Parent 3. Nuorisovaltuuston aktiivinen toiminta 4. Sähköisen informoinnin/ uutiskirjeen toteutuminen 5. Koulurakennuksen väestötulojen ja uuden koulurakennuksen tilojen suunnittelu tarpeita vastaavaksi 6. Käytettävistä tiloista informointi	Nuorisotyön koordinaattori, etsivä nuorisotyö, koulunuorisotyö, kirjasto- ja kulttuuritoimi, vapaa-aikatoimi, yhdistykset Tekninen toimi, koulun henkilöstö
Hyvä fyysinen kunto ja terveelliset elintavat osana kuntalaisten arkea	Kannustetaan terveellisiin ravitsemustottumuksiin	1. Jaetaan tietoa terveellisen ruokavalion merkityksestä eri kanavissa 2. Osallistetaan lapsia ja nuoria kouluruoan toiveruoista ja ruokailun aikataulutuksesta 3. Yhteistyö Turun yliopiston hoitotieteen laitoksen kanssa terveystieteen kehittämisessä 4. Aikalisätoiminta henkilöille, jotka odottavat kutsuntojen jälkeen varusmiespalveluun pääsemistä	1. Tieto tavoittaa kohderyhmän esim. kunnan kotisivuilla, koulujen videonäytöillä 2. Laaditut kyselyt/haastattelut kouluissa → koostetut tiedot vastauksista ja toiveiden lisääminen ruokalistoihin 3. Yhteistyön aloittaminen 4. Aikalisätoiminnan toteutuminen ja osallistujamäärät Indikaattoritiedot: Yhä useampi koululainen syö kouluruoan päivittäin	Ruokahuolto, perusopetus, hyvinvointikoordinaattori, etsivä nuorisotyö
	Kannustetaan riittävään uneen ja harrastamiseen	1. Jaetaan tietoa riittävän unen merkityksestä terveyteen eri kanavissa 2. Harrastamisen Suomen mallin käytön vakiinnuttaminen	1. Tieto tavoittaa kohderyhmän esim. kunnan kotisivuilla, koulujen videonäytöillä 2. Harrastamisen Suomen malli (HSM) tilastointi	Vapaa-aikatoimi, hyvinvointikoordinaattori
	Päihdeettömyyteen tukeminen	1. Päihdetietoutta sisältävän tiedon jakaminen kohderyhmä huomioiden ja perheitä osallistaen -Koulu ja kodin välisen yhteistyön edistäminen (esim. kirje päihdetilanteesta huoltajille) -Teinin vanhemman selviytymisopas -Päihdekasvatus kouluissa, puheeksiottovälineen esim. Fume-pelin käyttöönotto osaksi kouluarkea	1. EPT-vuosikellon toimintojen toteutuminen ja seuranta Vanhempainiltojen toteutuminen ko. aiheita käsitellen	Ehkäisevän päihdetyön työryhmä, perusopetus
Turvallinen kunta kaikenikäisille	Turvallisen elinympäristön edistäminen	1. Radikalisoitumisen ja ekstreemismien ehkäisy (toimintamallien luominen ja kuvaaminen, ankkuritoiminnan edistäminen) 2. Kunnan palvelupisteiden turvallisuuden, saavutettavuuden ja esteettömyyden turvaaminen, kartoittaminen ja kehittäminen 3. Ehkäistään väkivallan kokemista 4. Terveellinen, turvallinen medialukutaito ja disinformaation tunnistaminen (medialukutaito) 5. Liikenneturvallisuuden edistäminen erillisellä liikenneturvallisuus suunnitelmalla	1. Kunnan tilanteen seuranta tilastotiedoista, Kiva-koulu menetelmä 2. Tehdyt kartoitukset ja toimenpiteet kunnassa, päihdeettömät tilat 3. Kuvataan toimintamallit yhdessä Varhan edustajien kanssa, jaetaan tietoa vanhempainiltojen yhteydessä 4. Tiedon jakaminen ja valistustyö 5. Erillisen suunnitelman toteutus ja arviointi	Johtoryhmä, kirjasto- ja kulttuuripalvelut, vammais- ja vanhusneuvosto, hyvinvointitoimikunta, EPT-työryhmät, liikenneturvallisuus työryhmä perusopetus

Työikäiset				
Painopiste	Tavoite	Toimenpiteet ja tehtävät	Arviointi ja seuranta	Vastuutaho
Mielen hyvinvointia tukeva elinympäristö	Elämänhallinnan edistäminen	<ol style="list-style-type: none"> Arkeen voimaa yhteistyö <ul style="list-style-type: none"> -Palvelusta viestiminen -Kokoontumistilan järjestäminen tarvittaessa Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keinojen tarjoaminen Tietoa oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi lisätään kunnan kotisivuille -Järjestetään hyvinvointia ja terveyttä käsitteleviä luentoja sekä tapahtumia -Huomioidaan kirjasto matalan kynnyksen kohtaamis- ja palvelupaikkana 3.Etsivä nuorisotyön palvelut myös nuorille aikuisille 29-ikävuoteen asti 	<ol style="list-style-type: none"> Arkeen voimaa viestinnän toteutuminen Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevien luentojen ja tapahtumien järjestäminen, mahdollistetaan myös etäosallistuminen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevan tiedon koostaminen kunnan kotisivuille. Kohdattujen määrät, asiakkuudet, eteenpäin ohjaus (tilastointi) 	<p>Varha, hyvinvointikoordinaattori, johtoryhmä,</p> <p>Etsivä nuorisotyö, työpajatoiminta, vapaa-aikatoimi, kirjasto- ja kulttuuritoimi</p>
	Pitkäaikaistyöttömien tukeminen	<ol style="list-style-type: none"> Tarjotaan mahdollisuus kunnan tukeen, ohjaukseen ja neuvontaan lähestymällä pitkäaikaistyöttömiä kirjeitse Työpajatyö yhteistyönä Varhan kanssa 	<ol style="list-style-type: none"> Kirjeiden lähettäminen ja kontaktien luominen Yhteistyön toteutuminen 	<p>Johtoryhmä</p> <p>Etsivät nuorisotyö, työpajatoiminta, Varha</p>
	Mielenterveyden edistämisen toiminnan kehittämisen	<ol style="list-style-type: none"> Mielenterveyden edistämisen pilottikuntana toimiminen: <ul style="list-style-type: none"> -Työryhmän perustaminen -Toiminnan käynnistäminen 	<ol style="list-style-type: none"> Työryhmä perustettu Toiminta käynnistetty, tavoitteet asetettu, toteutuneet tapaamiset ja toimet hankkeen aikana 	<p>Mielenterveyden edistämisen pilottikunnan työryhmä</p>
	Yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistäminen	<ol style="list-style-type: none"> Tapahtumasuunnittelu ja tapahtumiin jalkautuminen Syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäisy Kuntalaiskyselyjen toteutuminen, kuntalaisten palautekanavien hyödyntäminen, säännöllinen osallistuva budjetointi Kirjaston hakeutuvat palvelut 	<ol style="list-style-type: none"> Tapahtumasuunnitteluun osallistaminen 3. Toteutuneiden kyselyjen ja palautteiden käsittely sekä toteutuneet toimenpiteet 4.Säännöllisesti toteutettavan kirjasto- ja kulttuuripalvelun kyselyn tulokset, yhdistysyhteistyö: haetut avustukset vuosittain, kirjaston hakeutuvien palvelujen käynnistäminen 	<p>Vapaa-aikatoimi</p> <p>Kirjasto- ja kulttuuripalvelut</p>
Hyvä fyysinen kunto ja terveelliset elintavat osana kuntalaisten arkea	Hyvinvointia ja terveyttä edistävän elinympäristön tukeminen	<ol style="list-style-type: none"> Kehitetään kuntalaisten terveydentilan ja elintapojen tiedonkeruu- sekä raportointimenetelmiä <ul style="list-style-type: none"> -hyvinvointitietoa kerätään osana kuntalaiskyselyjä -hyvinvointiraportoinnin vuosikellon kuvaaminen 	<ol style="list-style-type: none"> Tiedonkeruun menetelmän kehittäminen ja käyttöönotto, tiedonkeruun tulosten koonti, analysointi ja raportointi osana vuosiraporttia/hyvinvointikertomusta Vuosikellon kuvaaminen kunnan kotisivuilla 	<p>Hyvinvointikoordinaattori, johtoryhmä</p>
	Päihteettömyyden tukeminen	<ol style="list-style-type: none"> EPT-vuosikellon laajentaminen koskemaan myös työikäisiä <ul style="list-style-type: none"> -Teemakohtaisia luentoja ja tapahtumia, tiedottamista ja työryhmän aktiivinen toiminta 	<ol style="list-style-type: none"> Vuosikellon laatiminen, toteutus ja toteutuksen seuranta, työryhmän aktiivinen toiminta ja toteutuneet tapaamiset 	<p>EPT-ryhmä, kirjasto- ja kulttuuritoimialue, vapaa-aikatoimi</p>
Turvallinen kunta kaikenikäisille	Turvallisen elinympäristön edistäminen	<ol style="list-style-type: none"> Radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy (toimintamallien luominen ja kuvaaminen, ankkuritoiminnan edistäminen) Kunnan palvelupisteiden turvallisuuden, saavutettavuuden ja esteettömyyden turvaaminen, kartoittaminen ja kehittäminen Ehkäistään väkivallan kokemista Terveellinen, turvallinen medialukutaito ja disinformaation tunnistaminen (medialukutaito) Liikenneturvallisuuden edistäminen erillisellä liikenneturvallisuus suunnitelmalla 	<ol style="list-style-type: none"> Kunnan tilanteen seuranta tilastotiedoista Tehdyt kartoitukset ja toimenpiteet kunnassa, päihteettömät tilat Kuvataan toimintamallit yhdessä Varhan edustajien kanssa, jaetaan tietoa vanhempainiltojen yhteydessä Tiedon jakaminen ja valistustyö Erillisen suunnitelman toteutus ja arviointi 	<p>Johtoryhmä, kirjasto- ja kulttuuripalvelut, vammais- ja vanhusneuvosto, hyvinvointitoimikunta, EPT-työryhmät, liikenneturvallisuusryhmä perusopetus</p>

Ikäihmiset				
Painopiste	Tavoite	Toimenpiteet ja tehtävät	Arviointi ja seuranta	Vastuutaho
Mielen hyvinvointia tukeva elinympäristö	Elämähallinnan edistäminen	1.Arkeen voimaa toiminnan tukeminen -Palvelusta viestiminen -Kokoontumistilan järjestäminen 2.Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keinojen tarjoaminen -Tietoa oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi lisätään kunnan kotisivuille -Järjestetään hyvinvointia ja terveyttä käsitteleviä luentoja sekä tapahtumia	1. Arkeen voimaa viestinnän toteutuminen 2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevien luentojen ja tapahtumien järjestäminen, mahdollistetaan myös etäosallistuminen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevan tiedon koostaminen kunnan kotisivuille.	Varha, hyvinvointikoordinaattori, johtoryhmä
	Mielenterveyden edistämisen toiminnan kehittäminen	1. Mielenterveyden edistämisen pilottikuntana toimiminen: -Työryhmän perustaminen -Toiminnan käynnistäminen	1. Työryhmä perustettu 2. Toiminta käynnistetty, tavoitteet asetettu, toteutuneet tapaamiset ja toimet hankkeen aikana	Mielenterveyden edistämisen työryhmä, Johtoryhmä
	Yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistäminen	1.Tapahtumasuunnittelu ja tapahtumiin jalkautuminen 2.Vanhusneuvoston toiminnan edistäminen -Hyvinvointikoordinaattori jäsenenä vanhusneuvostossa 3.Yksinäisyyden ehkäisy 4. Kirjaston hakeutuvat palvelut	1.Tapahtumasuunnittelu erityisryhmät huomioiden 2. Vanhusneuvoston aktiivinen toiminta ja toteutuneet kokoukset 3. Yhteistyö järjestöjen kanssa yksinäisyyden ehkäisyssä 4.Säännöllisesti toteutettavan kirjasto- ja kulttuuripalvelun kyselyn tulokset, yhdistisyhteistyö: haetut avustukset vuosittain, kirjaston hakeutuvien palvelujen käynnistäminen	Vanhusneuvosto Johtoryhmä, kunnanhallitus Järjestöt, yhdistykset Kirjasto- ja kulttuuritoimi
Hyvä fyysinen kunto ja terveelliset elintavat osana kuntalaisten arkea	Terveyteensä nähden liian vähän liikkuvien 75+ terveysliikunnan edistäminen	1.Voimaa vanhuuteen -hankkeeseen osallistuminen -Vertaisohjaajien rekrytoiminen ja toiminnassa tukeminen -Oman liikunnanohjaajan rekrytointi ikäihmisten liikuttamisen avuksi -Taukopenkkien asentaminen pururadoille -Kuntosalin kehittäminen vastaamaan palvelutarpeita -Liikunnanohjaajalle suunnitellaan erillinen puhelintunti liikuntaneuvonnalle -Kehitetään ikäihmisille suunnattua viestintää liikuntapalveluista -Voima ja tasapaino-ryhmäliikunnan aloittaminen -Vuosittainen raportointi kehittämistyön etenemisestä -Yhteistyö Varhan kanssa	-Vertaisohjaajien määrä -Liikunnanohjaajan rekrytointi - Asennetut taukopenkit - Onnistunut kuntosalin kehittäminen - Puhelintunnin toteutuminen - Vapaa-aikaesitteen ja kunnan nettisivujen toteutuneet viestinnän uudistamiset - VoiTas-ryhmäliikunnan toteutuminen - Toteutunut raportointi vuosittain -Yhteistyön toteutuminen Varhan kanssa Indikaattoritieto: kaatumiset vähentyneet	Liikunta- ja vapaa-aikatoimi, hyvinvointikoordinaattori
	Päihteettömyyteen tukeminen	EPT-vuosikellon laajentaminen koskemaan myös ikäihmisiä ja erityisryhmiä -Teemakohtaisia luentoja ja tapahtumia, tiedottamista	-vuosikellon laatiminen, toteutus ja toteutuksen seuranta	EPT-ryhmä, kirjasto- ja kulttuuritoimi, vapaa-aikatoimi
Turvallinen kunta kaikenikäisille	Turvallisen elinympäristön edistäminen	1. Radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy (toimintamallien luominen ja kuvaaminen, ankkuritoiminnan edistäminen) 2. Kunnan palvelupisteiden turvallisuuden, saavutettavuuden ja esteettömyyden turvaaminen, kartoittaminen ja kehittäminen 3. Ehkäistään väkivallan kokemista 4. Terveellinen, turvallinen medialukutaito ja disinformaation tunnistaminen (medialukutaito) 5. Liikenneturvallisuuden edistäminen erillisellä liikenneturvallisuus suunnitelmalla 6.Kaatumisten ehkäisy	1. Kunnan tilanteen seuranta tilastotiedoista 2. Tehdyt kartoitukset ja toimenpiteet kunnassa, päihteettömät tilat 3. Kuvataan toimintamallit yhdessä Varhan edustajien kanssa, jaetaan tietoa vanhempainiltojen yhteydessä 4. Tiedon jakaminen ja valistustyö 5. Erillisen suunnitelman toteutus ja arviointi 6. Kunta jakaa 65-täyttäneille liiukesteitä	Johtoryhmä, kirjasto- ja kulttuuripalvelut, vammais- ja vanhusneuvosto, hyvinvointitoimikunta, EPT-työryhmät, liikenneturvallisuusryhmä perusopetus

Erityisryhmät				
Painopiste	Tavoite	Toimenpiteet ja tehtävät	Arviointi ja seuranta	Vastuutaho
Mielen hyvinvointia tukeva elinympäristö	Elämönhallinnan edistäminen	1.Arkeen voimaa toiminnan tukeminen -Palvelusta viestiminen -Kokoontumistilan järjestäminen 2.Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keinojen tarjoaminen -Tietoa oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi lisätään kunnan kotisivuille -Järjestetään hyvinvointia ja terveyttä käsitteleviä luentoja sekä tapahtumia	1. Arkeen voimaa viestinnän toteutuminen 2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevien luentojen ja tapahtumien järjestäminen, mahdollistetaan myös etäosallistuminen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevan tiedon koostaminen kunnan kotisivuille.	Varha, hyvinvointikoordinaattori, johtoryhmä
	Mielenterveyden edistämisen toiminnan kehittäminen	1. Mielenterveyden edistämisen pilottikuntana toimiminen: -Työryhmän perustaminen -Toiminnan käynnistäminen 2. Mummu- ja vaaritoiminnan edistäminen (koulu-, vaka-, nuorisotoimi)	1. Työryhmä perustettu 2. Toiminta käynnistetty, tavoitteet asetettu, toteutuneet tapaamiset ja toimet hankkeen aikana	Mielenterveyden edistämisen työryhmä Varhaiskasvatus, peruskoulu, nuorisotoimi
	Yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistäminen	1.Tapahtumasuunnittelu ja tapahtumiin jalkautuminen 2.Vammaisneuvoston toiminnan edistäminen -Hyvinvointikoordinaattori sihteerinä vammaisneuvostossa 3. Kirjaston hakeutuvat palvelut	1.Tapahtumasuunnittelu erityisryhmät huomioiden 2. Vammaisneuvoston aktiivinen toiminta ja toteutuneet kokoukset 3.Säännöllisesti toteutettavan kirjasto- ja kulttuuripalvelun kyselyn tulokset, yhdistysyhteistyö: haetut avustukset vuosittain, kirjaston hakeutuvien palvelujen käynnistäminen	1.Vammaisneuvosto 2. Johtoryhmä, kunnanhallitus
Hyvä fyysinen kunto ja terveelliset elintavat osana kuntalaisten arkea	Tiedon jakaminen terveellisistä elintavoista selkokielellä	1.Kunnan palveluista viestiminen kunnan verkkosivuilla terveellisistä elintavoista huomioiden selkokielisyys	1.Tiedon jakamisen toteutuminen kunnan verkkosivuilla	Vammaisneuvosto, hyvinvointikoordinaattori, johtoryhmä
	Päihteettömyyteen tukeminen	EPT-vuosikellon laajentaminen koskemaan myös ikäihmisiä ja erityisryhmiä -Teemakohtaisia luentoja ja tapahtumia, tiedottamista	-vuosikellon laatiminen, toteutus ja toteutuksen seuranta	EPT-työryhmä
Turvallinen kunta kaikenikäisille	Turvallisen elinympäristön edistäminen	1. Radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy (toimintamallien luominen ja kuvaaminen, ankkuritoiminnan edistäminen) 2. Kunnan palvelupisteiden turvallisuuden, saavutettavuuden ja esteettömyyden turvaaminen, kartoittaminen ja kehittäminen 3. Ehkäistään väkivallan kokemista 4. Terveellinen, turvallinen medialukutaito ja disinformaation tunnistaminen (medialukutaito) 5. Liikenneturvallisuuden edistäminen erillisellä liikenneturvallisuus suunnitelmalla	1. Kunnan tilanteen seuranta tilastotiedoista 2. Tehdyt kartoitukset ja toimenpiteet kunnassa, päihteettömät tilat 3. Kuvataan toimintamallit yhdessä Varhan edustajien kanssa, jaetaan tietoa vanhempainiltojen yhteydessä 4. Tiedon jakaminen ja valistustyö 5. Erillisen suunnitelman toteutus ja arviointi	Johtoryhmä, kirjasto- ja kulttuuripalvelut, vammais- ja vanhusneuvosto, hyvinvointitoimikunta, EPT- työryhmät, liikenneturvallisuusryhmä perusopetus

Strateginen johtaminen

	Tavoite	Toimenpiteet ja tehtävät	Arviointi ja seuranta	Vastuutaho
Yhteistyökykyinen kunta	Yhteisen toiminnan kehittäminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä	-Hyvinvointialueen ja kuntien yhteisissä työryhmissä nimetyt henkilöt -Työryhmissä toimiminen aktiivisesti -Terve Kunta –verkostoon liittyminen ja verkostossa toimiminen -Lapsiystävällinen kunta –verkostoon hakeminen -Varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin työkalun käyttöönotto ja vakiinnuttaminen	-Hyvinvointialueen nimeämispyyntöihin vastaaminen -Työryhmien toteutuneet kokoontumiset -Työkalu otettu käyttöön ja laadunarviointityö aloitettu	Työryhmiin nimetyt henkilöt, hyvinvointitoimikunta, kunnanhallitus, varhaiskasvatus
	Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) käyttöönotto osana päätösvalmistelua	Laaditaan säännöllisesti päätösten ennakoarviointia osana päätösvalmistelua (IVA,LAVA,YRVA ja YVA)	-Laadittu prosessikuvaus ja lomakepohja -Laaditut vaikutusten ennakoarvioinnit	Johtoryhmä
	Väestön terveydentilan raportoinnin kehittäminen	-Kuvataan tiedonkeruun ja raportoinnin prosessi esimerkiksi vuosikellon avulla -Hyvinvointiraportointi toteutetaan vuosittain keväisin	-TEA-viisarikyselyt -Vuosikellon kuvaaminen -Hyvinvointiraportoinnin toteutuminen vuosittain	Hyvinvointitoimikunta, kunnanhallitus, kunnanvaltuusto
	Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja järjestöyhteistyön kehittäminen	-Kuntalaisten, paikallisten yhdistysten ja kunnan välinen säännöllinen yhteistyö (asukasraadit/-foorumit) -Kuntalaisten osallistaminen ja kuuleminen erilaisin yleisötilaisuuksin ja sähköisin kyselyin -Verkkosivujen päivittäminen yhdistysten tarpeita vastaavaksi (mm. tietoja tiloista, tapahtumakalenteri, tapahtumahuone yhdistysten käyttöön) Kulttuuritoimen vapaaehtoistoiminnan kehittäminen: Kulttuurikasvatusohjelman toteuttaminen, järjestöjen toiminnan tukeminen kulttuuri- ja kirjastotoimen avustuksin	-Yhdistysten illan vakiinnuttaminen ja toteutuminen vuosittain -Toteutuneet yleisötilaisuudet ja sähköiset kyselyt, vastausten raportointi osana vuosiraporttia -TEA-viisarikyselyt -Kehittämistyön toteutumisen arviointi osana yhdistysten iltaa ja vuosiraportointia Tavoitteiden toteutumista arvioidaan osana kulttuurikasvatusohjelmaa, haetut avustukset ja toiminnan aktiivisuus	Vapaa-aikaatoimi, yhdistykset, kirjasto- ja kulttuuritoimi
	Tutkimusyhteistyön edistäminen	Tutkimusyhteistyön aloittaminen ja kehittäminen eri toimijoiden kanssa	Toteutuneet tutkimushankkeet ja yhteistyön rakentuminen	Hyvinvointikoordinaattori
	Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden seurantamenetelmien kehittäminen	Hyödynnetään rajattomasti liikuntaa-hankkeen ja Harrastamisen Suomen mallin raportointia osana kunnan raportointimenetelmiä	Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden raportointi vuosittain kunnan toimintakertomuksessa, hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa, Hellevi-järjestelmä	Nuorisotyön koordinaattori, hyvinvointikoordinaattori, vapaa-aikatoimi
	Kunnan elinvoiman edistäminen	Erillisen elinkeino-ohjelman toteuttaminen Elinkeinotoimikunnan toiminnan edistäminen	Tavoitteiden toteutumista arvioidaan osana elinvoimaohjelman arviointia Elinkeinotoimikunnan aktiivinen toiminta	Elinvoimapäällikkö, elinkeinotoimikunta
	Kotouttamisen edistäminen	Erillisen kotouttamisohjelman toteuttaminen	Toimenpiteiden toteutumista arvioidaan osana kotouttamisohjelman arviointia.	Poikkihallinnollinen työskentely kunnassa, hyvinvointikoordinaattori

Lähteet

- Allardt, E. 1998. Hyvinvointitutkimus ja elämänpolitiikka. Teoksessa J. P. Roos & Tommi Hoikkala (toim.) Elämänpolitiikka. Helsinki: Gaudeamus, 34–53.
- Martela, F. 2022. Hyvinvoinnin mittaus edellyttää hyvinvoinnin teoriaa – Erik Allardt'n hyvinvoinnin ulottuvuudet päivitettyinä nykyaikaan. Yhteiskuntapolitiikka 87(5-6). https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145551/YP2205-6_Martela.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 18.12.2023.
- Varsinais-Suomen hyvinvointialueen Hyte-yhdyspintarakenteet. <https://www.varha.fi/fi/tietoa-varhasta/hyvinvoinnin-terveyden-ja-turvallisuuden-edistaminen/hyte-johtaminen/hyte-rakenne>. Viitattu 18.12.2023
- Varsinais-Suomen hyvinvointialueen alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2023-2025.